

Nəzir, Hökmü və Növləri

Nəzir -lüğəti mənada- “Xeyri və ya şəri vəd vermək” anlamına gəlir.

İstilahi mənası isə: Allahın sənə vacib etmədiyi şeyi, insanın özü özünə vacib etməsidir.

Nəzir hökm baxımından aşağıdakı qismlərə bölünür:

1- Nəzrul Mutləq- yəni ümumi nəzir.

Ümumi nəzirin mənası odur ki, burada deyilən nəzir açıqlanmır. Məs: “Allah üçün nəzir dedim və ya Allah üçün nəzir etdim” - demək.

Burada deyilən nəzir açıqlanmır. Buna “mütləq nəzir” deyilir.

Bunun kəffarəsi andın kəffarəsidir. Yəni bir insan nəzir desə və onu etməsə artıq boynuna kəffarə düşür, kəffarəsi isə andın kəffarəsidir. Necə ki Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

« كَفَّارَةُ النَّذْرِ كَفَّارَةُ الْيَمِينِ »

»Nəzirin kəffarəsi andın kəffarəsidir.«

Andın kəffarəsini isə Allah təala Maidə surəsinin 89-cu ayəsində bəyan etmişdir:

- Allah sizi qəsdiniz olmadan içdiyiniz andlara görə (onları pozmağa görə) cəzalandırmaz, lakin O, sizi qəsdlə içdiyiniz andlara görə cəzalandıracaqdır. Bunun kəffarəsi ailənizə yedirtdiyinizin orta hesabı dəyərində ya on kasıbı yedirtmək və ya onları geyindirmək və yaxud da bir kölni azad etməkdir. Kəffarə vermək üçün bir şey tapmayan kimsə üç gün oruc tutsun. Bu, and içib sonra pozduğunuz andlarınızın kəffarəsidir. Andlarınızı qoruyun! Allah Öz ayələrini sizə bu cür bəyan edir ki, bəlkə şükür edəsiniz.

2- Bu nəzir adətən münaqişə əsnasında olan nəzirdir. Yəni, məsələn deyirsən ki: “Əgər bunu etməsəm Allaha filan şeyi nəzir deyirəm” və ya məsələn deyirsən ki: “Əgər bunu etsəm Allaha filan şeyi nəzir deyirəm”. Sanki elə bil öz nəfsinə nəyisə qadağan etmək istiyərək bu cür nəzir deyir.

Və ya nəyisə təsdiq etmək üçün deyirsən ki: “Bu söz düzgün olmasa Allaha filan şeyi nəzir deyirəm”. Sanki eşidənlər sözü təsdiq etsin deyə bu cür nəzir deyirsən.

Və ya nəyisə təkzib etmək üçün deyirsən ki, “Əgər bu kəlam səhihdirsə onda Allaha filan şeyi nəzir deyirəm”

Bu kimi nəzirlərin hökmü, səhih rəyə görə andın hökmündədir. Belə nəzir deyən, özü seçim edir ya nəzirini yerinə yetirir, yaxud da ki andın kəffarəsi nədirsə onu edir.

3- Mübah işlərə edilən nəzir.

Məsələn, deyirsən ki, filan yerə getməyi və ya filan miniyə minməyi və.s bu kimi bu kimi mübah olan şeyləri etməyi Allaha nəzir deyirəm.

Bu da həmçinin, ikinci hökmdədir. Yəni, bu cür nəzir deyən insan özü seçim, edir ya nəzirini yerinə yetirir, yaxud da andın kəffarəsini verir.

4- Məkrüh şeylərə nəzir demək.

Məs: Talaq vermək. Çünki bunun əslə məkrühdür. Belə halda insan yenə seçimi özü edir, yəni feillə andın kəffarəsi arasında seçim edir. Bu halda müstəhəb odur ki, andın kəffarəsini versin amma əməli etməsin.

5- Haram şeylərə nəzir etmək.

Məsələn deyirsən ki: Nəzir edirəm ki içki içəcəm. Bu cür nəzir yerinə yetirilmir. Yəni əgər kimsə belə bir nəzir deyibsə yerinə yetirməməlidir. Çünki Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur ki:

وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلَا يَعْصِيهِ

- “Kim Allaha asi olmaqda nəzir deyərsə asi olmasın.”

Lakin bunun üzərinə andın kəffarəsinin düşüb düşməməsi haqqında elm əhli ixtilaf etmişdir və səhih olanda budur ki, bunun da kəffarəsi vardır.

Dəlil budur ki, Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurub ki:

« لَا نَذَرَ فِي مَعْصِيَةٍ وَكَفَّارَتُهُ كَفَّارَةُ يَمِينٍ »

»Asilikdə nəzir yoxdur, kəffarəsi isə andın kəffarəsidir. «

Sadəcə olaraq bu hədisin isnadında alimlər ixtilaf etmişdir, lakin səhih odur ki, bu hədis Peyğəmbərdən (sallallahu aleyhi və səlləm) sabit olmuşdur. Düzünü Allah bilir.

6- İtaət nəziri. Bu növ nəzir də iki qismə bölünür:

1- Heç bir şərtsiz deyilən itaət nəziri.

2- Şərt ilə olan nəzir

1- Heç bir şərtsiz deyilən itaət nəziri.

Yəni bu nəziri gələcəkdə baş verəcək heç bir şeyə bağlamadan deyirsən. Məsələn, deyirsən ki, “Mən Allaha nəzir deyirəm ki üç gün oruc tutacağam”.

2- Şərt ilə olan nəzir

Məsələn, gələcəkdə bir işin hasil olmasını ümid edib deyirsən ki, “Qarşıda gələn imtahandan uğurla keçsəm filan qədər sadəqə verəcəyəm”.

Və ya deyirsən ki: “Allah təala mənim atamı səfərdən sağ salamat gətirsə, Allaha nəzir deyirəm ki iki rükət namaz qılacam” Və s. buna oxşar deyilən nəzirlər.

İtaət nəziri (fərq etməz 1-ci və ya 2-ci növü söyləyib) deyən adama həmin nəziri yerinə yetirmək vacibdir.

Çünki Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعهُ

- Kim Allaha itaət etmək üçün nəzir deyərsə, itaət etsin.

Fəqət alimlər bu cür nəzirin deyilməsinin icazəli yoxsa məkrüh olmamasında ixtilaf etmişdir. Diqqət edin, bu cür nəzir deyilibsə, onu yerinə yetirməyin fərz olmasında ixtilaf yoxdur. İxtilaf isə ümumən bu cür nəzirin deyilməsindədir.

Bəzi elm Əhli bu cür nəzirin deyilməsini məkrüh hesab etmişdir. Dəlilləri isə Buxari və Muslimdə keçən İbn Ömər in hədisidir. Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنِ النَّذْرِ قَالَ إِنَّهُ لَا يَرُدُّ شَيْئًا وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ
مِنَ الْبَخِيلِ.

İbn Ömər buyurur ki, Peyğəmbər (sallAllahu aleyhi və səlləm) nəziri qadağan etdi və belə dedi: **“O heç bir şeyi qaytarmır, onunla yalnız paxıldan mal çıxardılır.”**

Bəzi elm əhli isə məs: İbn Dəqiq Umdanın şərhində buyurur ki:

- Məkrüh olunan nəzir şərt ilə deyilən nəzirdir, məs: “Əgər filan şey olarsa nəzir deyirəm”, bu məkrüh olan nəzirdir. Çünki burada Allahu təalə barəsində sui zənn vardır. Yəni istədiyi hasil olmayınca, dediyi nəziri etməyəcəkdir. Bu da artıq bir növ Allah haqqında pis zənnəndə olmaqdır.

Lakin mənə gəlib çatana görə bu nəzirin iki növü də məkrühdür. Yəni həm şərt ilə deyilən, həm də ümumi deyilən nəzir.

Şərt ilə deyilən nəzirin məkrüh olma səbəbi aydındır. məs: “Filan şey olsa iki rükət namaz qılacam”

Heç bir şərtsiz deyilən itaət nəzirinin məkrüh olma səbəbi budur ki, insan şəriətin ona vacib etmədiyi şeyi, özünə vacib edir. Və bu nəziri yerinə yetirə bilməyərək, günah qazana bilər. Ona görə də bu nəziri tərk etmək mütləqdir.

Bəzi elm əhli isə ümumən nəzir deməyi haram görmüşdür. Məsələn o alimlərdən İbn Teymiyyə və bəzi müasir alimlər bildirmişdir ki, Şeyxul İslamın bu görüşü güclü görüşdür.

Lakin cumhur alimlər məkrüh olduğunu bildirmişlər.

Hər bir halda, istər şərt ilə, istərsə də şərtsiz olan nəzir Allaha ibadətdir.

Məs: Əgər bir insan şərtli nəzir deyirsə, məs: deyirsə ki, “əgər imtahanı uğurla qazansam Allah üçün oruc tutacam” yəni bunu deyən insan etiqad edir ki, Allah təala bunu etməyə qadirdir. Və ya əgər deyirsə ki “əgər atam səfərdən qayıtsa Allah üçün iki rükət namaz qılacam” deməli bunu deyən insan etiqad edir ki, Allah təala onun atasını səfərdən qaytarmağa qadirdir.

Şərtsiz nəzirdə isə: Məsələn biri desə ki “mən nəzir deyirəm ki, axşam Allah üçün 11-rükət gecənamazı qılacam” yeni heç bir qeydsiz və şərtsiz deyərsə də bu ibadətdir.

Çünki bunu deyən insan özünü sövq edir ibadətə və bu nəzirlə Allahın rızasını qazanmaq istəyir.

Deməli, həm birincidə, həm də ikincidə Allahı təzim etmək, onun qarşısında zəlil olmaq, həmçinin savab əldə etmək və s. bu kimi şeylər vardır. Məhz bu səbəbdən nəzir ibadət adlanır. Çünki Allah təala öz kitabında nəzirlərinə vəfalı olanları tərifləyir və bu da nəzirin ibadət olmasına dəlalət edir.

Və əgər nəzir ibadətdirsə, demək ki, onu Allahdan qeyrisinə sərf etmək artıq şirkdir. Çünki Allah təala bir çox ayədə ibadətin xalis Ona olmasını əmr etmişdir. Bu ayələr dəlildir ki, Allahdan qeyrisinə edilən nəzir də şirkdir.

Diqqət etsək görərik ki, adətən Allahdan qeyrisinə nəzir deyənlər “Quburilərdir”. Onlar ölülərə, övliyalara, seyidlərə nəzir deyirlər. Onlar hər hansısa bir qəbrin başına gəlib deyirlər: “Ey filankəs, əgər işim düz gətirsə və ya oğlum əsgərlikdən qayıtsa, sənin üçün filan şeyi nəzir deyirəm, yaxud filan qədər sədəqə verəcəm” və s.

Bunların hər biri böyük şirkdir və insanı İslam dinindən çıxardır. Allah qorusun

Müəllif

Rəsad Hümbətov